

BOZ, Erdoğan (2007). Türkiye Türkçesinde +{A} Durum Biçimbirimi, Gazi Yayınları, Ankara.

Mehmet Dursun ERDEM*

Türk dili gramer çalışmalarına son aylarda yapılan çalışmalara farklı yaklaşımla Sayın Erdoğan Boz da bir kitapçıkla katkıda bulunmuştur. Çalışma incelendiğinde gramer çalışmalarımızın aslında bakir olduğunu ve daha birçok konunun işlenmeye ihtiyacı olduğunu fark ediyoruz.

“Sosyal bilimlerin doğası gereği yöntemlerin zamanla eskidiği, kavramların karıştırıldığı ve terimlerin yetersiz kaldığı bilinen bir gerçektir (s. IX).” Dolayısıyla sosyal bilimlerdeki her ilerleme, yapılan araştırma ve elde edilen malzemelerle doğru orantılı olarak farklı bakış açılarının getirilmesiyle de alakalıdır. Çalışmaların niteliği bakımından özneliği çok yüksek olan bu alanlarda metotlar veya yöntemler, sosyal bilimlerde kısmen de olsa daha nesnel sonuçların ortaya çıkmasını sağlar.

Boz, çalışmasında +{A} biçimbirimini ele alır ve şaşırtıcı bir şekilde bu biçimbirimden bir kitap ortaya koyar. Daha önce makale veya bildiri şeklinde sunulan ve kısa olan bu çalışmalar, Boz’un çalışmasıyla kitaplaşabileceğini de göstermiştir. Ayrıca her biçimbirimin ne kadar yönlü olduğu ve işlevlerinin ne derece çeşitlendiğini bu kitapta görmek mümkündür.

Boz, +{A} biçimbirimini bu bağlamda farklı bir metotla incelemektedir. Aslında Batı dünyasında epeyce eski, bizde ise oldukça yeni olan *dilbilim* verilerinden yararlanarak çalışmasını inşa etmiştir. Sadece yöntem değil, ayrıca dil terimleri üzerinde de, Boz kendi inisiyatifi kullanarak, daha doğrusu dilbilim terimlerini çalışmasına dahil ederek eserin içeriğini şekillendirmiştir.

Boz, kitabın önsöz kısmında Türkoloji çalışmalarında artık yeni yaklaşımların ortaya konulmasının gerekliliği üzerinde durmakta ve “Söz konusu nedenlerle Türkiye Türkçesinin hemen her konusu yeniden en yeni yöntemlerle ele alınmalı ve yeni kavramlar üretilmelidir (s. IX).” demektedir. Öne sürülen bu düşünce elbette tartışmaya açıktır, ancak yazarın bu iddiasında ne kadar başarılı olabildiği iddiasının en önemli delili olacaktır.

Eser iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde (s. 3-62) çalışmayla ilgili temel kavram ve sorunlar üzerinde durulur. Yazar bu bölümde ilk olarak geleneksel dilbilgisi ve dilbilim çatışması üzerinde çok güzel tespitlerde bulunur. Her iki yöntemi de çok iyi bilen Boz, çatışma hususunda orijinal tespitler ortaya koymuştur. Yine giriş bölümünün devamında +{A} biçimbiriminin ayrıntılı incelemesine geçmeden aslında araştırmasına bir temel oluşturma çabası içindedir.

Kitabın birinci bölümü “teme kavramlar ve sorunlar” ile ilgilidir. Boz, bu kısmı 15 ana başlık altında inceler. Bunlar:

1. Geleneksel dilbilgisi ile dilbilim çatışması
2. Dilbilgisi öğretiminde “Dil” ve “Evrensel Dilbilgisi”
3. Dilbilim ve Yapısalcılık
4. Dil incelemelerinde yöntem
5. Durum ulamı
6. Biçimbilim
7. Biçimbirimler
8. Yapı
9. Dilsel Yapı
10. İşlev
11. Anlam
12. Sözdizim
13. Adın yükleme (nesne) durumu ve tümcenin nesne ögesi
14. Eylem-tümleç ilişkisi
15. Zorunlu ve Seçimlik Tümleçler

* Erzincan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi,
mdursunerdem@hotmail.com

Her bölüm kendi içinde tanım ve içerik açısından yeniden ele alınıp inceleniyor. Bu kısımda Boz'un, dilbilimi yeniden keşfetme takıntısından öte ondan faydalanmak isteyen tavrını ve geleneksel dil incelemelerini de iyi bilen biri olarak her iki inceleme yönteminden de yararlandığını görmekteyiz. Kitabın en ilgi çekici tarafı da gelenekten gelen düşünce tarzı ile yenilikten gelen inceleme tarzını yoğurmuş olmasıdır. Aslında Boz'un çalışmasında bir gelenek tarzına kapanıp kalmayı değil, o geleneklerin içinde yeni arayışları ve bu arayışlar eşliğinde yeni sonuçları görüyoruz.

Bilimsel ve terimsel alt yapısını kuran Boz, çalışmasının ikinci bölümünde +{A} durum biçimbirimini incelemeye başlar. Bu biçimbirimin tarihsel gelişimi, ad durumları, değişken biçimbirimleri, sözlük dizim sırası üzerinde duran Boz, bu kısımdan sonra bizi hayrete düşürecek işlev incelemesine geçer. Bu kısımda Boz, +{A} biçimbiriminin işlev bakımında nüanslarını o kadar güzel yakalamıştır ki, bizi hayrete düşüren de çalışmanın bu yönüdür.

Boz, çalışmasına bir "sonuç" kısmı eklemiş ve +{A} biçimbiriminin işlevlerini tablo halinde göstermeyi ihmal etmemiştir. Kitabın kaynakça bölümü incelendiğinde Boz'un kendisine özgü bir çalışma yaptığı ve eski-yeni çatışmasına girmeden bilimsel bilgiler ışığında elde edilen doğrularla eserini şekillendirdiği anlaşılmaktadır. Zaten kaynakça kısmına bakıldığında Boz'un hem dilbilim hem de gelenekçi çalışmalardan azami ölçüde faydalandığını görmekteyiz.

Burada Boz'un çalışması okunup incelendikten sonra zihnimizde bıraktığı izleri ifade etmeye çalıştık. Türkoloji bünyesinde çalışan her araştırmacının muhakkak alıp okuması gereken bir çalışma niteliğini taşıyan bu kitap, yeni ama ayakları yere basan bir yöntemle karşımızda durmaktadır.